

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

Sect. 1. Vtrum malum sit aliquid in rebus, & quotuplex sit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94135](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94135)

SECTIO I.

Verum malum sit aliquid in rebus, & quomodo
plex sit.

I.
In rebus
malum.

Quid malum aliquo modo in rebus sit, easque malas interdum denominet, constat ex communi omnium sensu & sermone, qui etiam in diuinis Scripturis frequens est, Ecclesiastici 11. Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt, &c. 39. Bona & mala in omnibus tentauit. Isaia 5. Vae qui dicitis malum bonum, & bonum malum. Matth. 6. Libera nos à malo. Quod frustra diceremus de Deo, si nulla essent mala, ut recte dicit Aug. lib. 1. cont. Iulian. c. 3. Quid autem sit hoc malum, & quomodo sit in rebus, obscurum est, & in controuersia positum. Est autem quaestio de malo quoad formale, à quo malum denominatur, nam quoad materiale, seu quoad rem, quae mala denominatur, constat esse posse quamcunque rem, quae careat perfectione debita, ut videbimus.

Error vetus de malo confutatur.

II. Fuit ergo antiquus error, malum esse naturam positivam quarundam rerum, quae censebantur esse omnino malae, & à quodam principio summe malo profectae. Qui fuit error Manichaeorum & Priscillianistarum, ut praecedente disputatione, sectione tertia tactum est. Et eundem tribuit Pythagoricis Diuus Thomas 1. part. q. 49. artic. 1. ad primum, & sumitur ex Aristotele 1. Metaphysic. cap. quinto, ubi refert Pythagoricos posuisse bonum & malum inter prima rerum principia. Quoniam vero Scriptura sacra aperte docet, & vnum esse tantum primum rerum principium summe bonum, & omnes res ab illo effectas bonas esse, ut constat ex testimonijs praeced. sectione citatis: ideo apud Philosophos Christianos certum est, malum non posse esse rem aliquam positivam, quae ex natura sua ac secundum se totam mala sit, tum quia non potest esse bona, & omnino mala simpliciter, ac secundum se: ostensum est autem, quamlibet rem ex se bonam esse: tum etiam, quia res non potest esse mala ob naturalem perfectionem sibi debitam: quidquid autem ei de tali perfectione defuerit, aut quidquid ei aduersum habuerit, non potest ei esse connaturale, cum supponatur esse debita perfectioni oppositum: nulla ergo res esse potest natura sua in se mala.

Quid malum sit diffinitur.

III. EX hoc autem principio ulterius intulerunt Patres, malum pro formali, seu malitiam, à qua res aliqua denominatur mala, non esse rem aliquam, seu formam positivam, neque etiam esse meram negationem, sed esse priuationem perfectionis debita in esse. Ratio primae partis est, nam omnis res positiva est bona, ut dictum est. Ratio autem secundae partis est, quia res non est mala eo quod non habeat excellentiorem perfectionem, si ei non debeat: alioqui omnis creatura mala esset, eo quod non habeat perfectionem creatoris. Atque ita relinquitur tertia pars satis confirmata à sufficiente partium enumeratione. Eamque late confirmat Dionys. c. 4. de diuin. nomin. ubi hoc sensu dicit, malum non esse existens, neque esse aliquid, sed esse perfectionis boni, proprii & accommodati priuationem: rursusque addit, malum esse imbecillitatem boni, quod in idem redit: & D. Basil. in Constit. Monast. c. 3. Vitium (inquit) non est nisi virtutis desertio: & homil. Quod Deus non est auctor malorum, Non subsistit (inquit) prauitas, neque essentiam ipsius substantiam, (id est, realem & positivam) producere possumus: priuationem enim boni est malum. Similiter Greg. Nissen. hom.

2 in Cantica, Non est (inquit) alia mali substantia, quam de bono separatio. Et similia habet orat. mag. cateche. ca. 5. 6. & 7. & Damasc. lib. 2. de fide. ca. 4. & lib. 4. c. 2. Nihil (inquit) est malum, nisi boni priuatio, sicut tenebra luminis. Eandem sententiam habet Athan. orat. cont. idola. Nazian. orat. 9. circa fin. & orat. 38. Epiph. haeref. 24. & 66. Chrysost. ho. 2. in Act. circa fin. & Iustin. qu. 46. & 73. ad Gentes. Malum, ait, nihil esse praeter boni corruptionem & deprauationem ac priuationem. Et in prioriquaestione ex professo probat non esse rem positivam: in posteriori autem egregie confirmat, non esse solam negationem. Inter Latinos vero Patres praecipuus auctor & confirmator huius sententiae est August. lib. 11. de Ciuit. ca. 9. Mali nulla natura est, sed amissio boni mali nomen accepit, idem lib. 12. à principio, & in Enchi. c. 11. Res, in quantum quadam natura sunt, mala esse non possunt, & capite 24. agens de peccato ait, esse primum creaturae rationalis malum, id est, primam priuationem boni, & lib. 83. quaestionum, q. 7. dicit nomen mali sumptum esse ex priuatione speciei. Idem lib. 3. Confess. cap. 7. & lib. 7. à ca. 5. vsque ad 14. & lib. 1. contra aduersar. leg. & Prophet. c. 5. lib. 1. de vera relig. c. 40. & lib. de nat. boni cont. Manich. & lib. 2. de Morib. Manich. & lib. de libe. arb. c. vlt. ubi in specie disputat de malo culpe: & dicit esse nihil, ideoque non esse à Deo: ad hoc accommodans illud Ioan. 1. Sine ipso factum est nihil, id est, peccatum. Ambros. lib. de Isaac. & anim. capit. 7. Quid est (inquit) malitia, nisi boni indigentia? Eandem sententiam habet Hieronymus Match. 27. Isaia 18. Amos 3. Gregor. 36. Moral. cap. 24. alias 32. & lib. 1. in 1. Reg. c. 14. circa principium, ubi specialiter de malo culpe loquitur. Item Fulgent. de fid. ad Petr. cap. 21. Anselm. lib. de Concord. praef. & lib. arb. c. 1. in fine: & li. 1. de Conceptu Virgin. c. 27. & ex professo lib. de Casu diab. à c. 7. Bernard. hom. 6. Aduentus. Ac tandem fauet Leo Papa epist. 93. c. 6. Et hanc doctrinam amplectuntur omnes Theologi, praesertim D. Thomas dicta q. 48. 1. p. & 1. 2. q. 54. art. 3. 71. art. 1. 72. art. 1. & q. 2. de malo, art. 2. & 9. & alij in 2. dist. 34. & 35. ac 40.

Difficultates circa superiorem resolutionem.

Circa hanc vero receptam doctrinam nonnullae difficultates occurrunt. Prima est, quia omne malum, aut est culpe, aut poenae, sed utrumque eorum est aliquid positivum, etiam formaliter quoad malitiam ipsam: ergo. Minor quoad priorem partem probatur, tum quia in moralibus malum contrarie opponitur bono, teste Aristot. in ca. de Opposit. & 2. Ethic. ca. 8. tum etiam, quia in actu, v. g. intemperantiae, ipsa positiva conuersio voluntatis ad inordinatum obiectum est rationi contraria, atque adeo mala: tum denique, quia actus vitij non est malus solum ob priuationem virtutis oppositae, alias eandem malitiam haberet auaritia, quam prodigalitas, quia priuant eadem virtute liberalitatis: est ergo malus ratioe suae positivae entitatis. Quoad alteram vero partem de malo poenae, probatur similibus argumentis, nam dolor est malum poenae, & tamen est quid positivum. Negari poterit, dolorem esse malum, quia priuat oppositam voluptatem, nam licet priuatio voluptatis nonnullum malum sit, longe tamen maius, & alterius rationis malum est existentia doloris, non ergo sola illa priuatio, nec positivum tantum ratione illius priuationis malum est, sed etiam ipsum positivum. Unde etiam si fingamus, dolorem contrariam delectationem non excludere, nihilominus ipse dolor esset aliquod malum: sicut ergo bonum delectabile positivum est, ita malum contristans, seu doloriferum positivum est: Item, si res, v. g. dulcis, est positivae conueniens gustui, ita res amara est positivae disconueniens. Item error in intellectu, est malum quoddam poenae, & sine dubio est longe diuersum malum, quam ignorantia priuationis: est ergo positivum malum ratione positivae habitudinis ad tale obiectum.

Secunda

IV.
An malum
culpa & poe-
na in aliquo
positivo con-
sistat.

Secunda difficultas est, quia nulla sufficienti ratione probari videtur, malum pro formali in sola priuatione consistere, quia sicut est multiplex bonum, ita & malum bono oppositum: quamvis ergo nullum sit ens positium, in quo aliqua ratio boni non inueniatur, quod solum videntur probare rationes superius adductæ, nihilominus poterit aliquod ens esse positium malum aliquo genere malitiae. Nam, sicut in superioribus dicebamus eandem rem posse esse bonam secundum varias rationes boni, nimirum honestam, & delectabilem, ita fieri poterit, ut eadē res sit bona vno titulo, & mala alio, quamvis utraq; ratio positiva sit, utpote sit honesta & dolorifera, vel contrario sit delectabilis & turpis.

VI.
Prior diffi-
cultas so-
lutio resci-
tur.

Propter hæc quidam distinguunt malum in genere naturæ, & in genere moris: & de priori aiunt consistere in priuatione, de posteriori autem consistere in positiva forma seu differentia. Hæc fuit sententia aliquorum Theologorum, & præcipuus eius auctor censetur esse Caiet. 1. 2. q. 18. art. 5. q. 7. ar. 5. & quest. 27. art. 1. qui tamen non distinguunt malum naturæ & moris, sed malum simpliciter, & malum moris. Sed, quia hæc materia de malo morali, ut tale est, ad Theologum potius, vel Philosophum moralem, quam ad Metaphysicum spectat, non est hoc loco specialiter tractanda. Solum est breuiter dicendum, distinctiones illas non recte, nec consequenter adhiberi. Primo quidem, quia sancti Patres locis citatis potissime loquuntur de malo culpæ, quod est malum morale, maxime D. August. & D. Thom. quem falso Caiet. in suam sententiam adducit ex 1. part. quest. 48. art. 1. ad secundum & tertium. & lib. 3. cont. gent. c. 39. cum tamen priori loco dicat, bonum & malum spe-

Malum mo-
rale ex San-
ctorum men-
te in priua-
tione situm.

cificare adus morales, tamen bonum per se, malum autem in quantum est remotio debiti finis. Posteriori autem loco expresse dicat, malum quod est differentia in morali-
bus, non esse aliquid quod in se malum sit, sed in quantum priuat ordine rationis, qui est hominis bonum. Secundo, quia ratio Sanctorum, quæ sumitur ex eo, quod Deus est auctor omnis boni, nihilque potest ab eo esse, quod bonum non sit, maxime procedit de malo morali. si enim positium est, à Deo est, & consequenter potius esset simpliciter bonum, quam malum. Tertiò, quia, quod ad priorem distinctionem attinet, eadem ratio est de malo naturali, quæ de morali: nam, sicut in homine dantur positivæ formæ, vel qualitates disconuenientes rationali naturæ, ut sic, & ideo contrariæ recte rationi, quæ est regula eorum, quæ hominē decent: ita in aqua, v. g. datur positiva qualitas ei disconueniens, & contraria eius naturæ: unde, si aqua esset capax cognitionis, recte iudicaret, illam sibi esse vitandam: si ergo ob eam causam malum morale dicitur esse positium, etiam aliquod malum naturale positium erit: vel, si hoc non satis est, ut malum naturale sit positium, nec in morali erit satis.

VII.
Malum sim-
pliciter &
morale in opti-
mismo.

Quod vero spectat ad verba Caietani, vix intelligitur, quid per malum simpliciter intellexerit, aut quomodo membra illius partitionis opponantur. Si enim malum simpliciter appellatur, quod absolute, & absq; vllō addito malum est, nullū magis est simpliciter malum, quam malum morale, imo quodāmodo solum illud meretur nomen mali; cetera enim comparatione eius, sunt secundum quid mala. Si vero malum simpliciter dicatur malum in communi, ut abstrahit ab omnibus malorum differentiis, non recte, nec sufficienter diuiditur malū in malum simpliciter, & malum morale, sicut nō recte diuideretur animal, in animal simpliciter, & rationale, quia ex vna parte diuisum ipsum coincidit cum vno membro diuisionis, & ex alia omittuntur alia membra, quæ numerari possent. Et præterea non recte intelligitur, quo modo si malum in communi in priuatione consistit, sub illo directe contineatur malum positium, cum priuatio non possit esse de essentia positium. Si vero per malum simpliciter intelligatur malum il-

lud, quod pure malum est, nihilq; habet admistum boni, hoc inprimis dici non potest de re, quæ denominatur mala, seu de subiecto malitiae: sic enim nullum est malum simpliciter, sed malum semper fundatur in bono, ut D. Thom. ex Dion. & aliis Patribus docet, & infra declarabimus. Oportet ergo, ut ratione ipsius malitiae dicatur purum malum in priuatione consistere. Unde sit, ut malum morale solum propter hanc causam possit dici positium, quod præter malitiam aliquid boni includit: atque ita etiam id, quod in eo pertinet formaliter ad rationem mali, erit tantum priuatio, quandoquidem, quidquid est positium, potius est admistio boni, quam constitutus formaliter malum. Neq; in hoc erit aliquid speciale in malo morali potius, quam in naturali: nam etiam calor respectu aquæ non est malum simpliciter, id est, purum, & nullam habet admistionem boni, eo quod positiva forma sit.

Malum in se, & alteri malum, quidnam sint.

Aliter ergo distinguere possumus de malo, prout de eo dicitur, quod in se malum est, & quod est malum alteri: his enim duobus modis diximus supra, posse aliquid esse bonum: quot modis autem dicitur vnum oppositorum, potest dici & alterum. Id ergo, quod in se malum dicitur, à sola priuatione malum denominari potest: atque hac ratione vere dicitur, malum formaliter in sola priuatione positum esse. Atque hoc optime conuincit ratio supra insinuata, quod res non potest dici mala à perfectione positiva sibi debita, cum ratio boni in hoc consistat, quod res habeat perfectionem sibi debitam & conuenientem: ergo oportet, ut ex sola priuatione talis perfectionis res in se mala denominetur. Et confirmatur: nam, vnaquæq; res positiva, habet in se suā essentiam & suum esse positium: vtrumq; autem est sibi bonum & conueniens: & ideo nihil est, quod non appetat suum esse, suamq; essentiam: ergo nihil positium ut sic, potest esse in se malum. Loquendo autem de eo, quod est malum alteri, sic concedi potest malū consistere in positio, & opponi bono non priuatiue, sed contrarie, quomodo dolor opponitur voluptati, vitium virtuti, & sic de aliis. Et ratio est, quia non tantum priuatio, sed etiam forma positiva potest esse disconueniens alicui subiecto: hæc autem ratio mali, eadem est cum ratione disconuenientis alicuius: sicut ergo bonum sub ratione conuenientis alteri nihil aliud dicit, quam perfectionem vnius rei, connotando in alia conditionem aliquam, ratione cuius sibi debetur, aut congruit talis perfectio, ita malum huic bono oppositum formaliter ac præcisè nihil aliud dicit, præter perfectionem vnius rei, connotando in alia conditionem aliquam, ratione cuius repugnantiam vel disconuenientiam habet cum tali forma: igitur sicut bonum illud in positivo consistit, ita & malum ei oppositum.

Iuxta hanc ergo distinctionem dicendum est Patres superius citatos loqui de malo priori modo sumpto. scilicet, quod in se malum est: illud enim est proprie & simpliciter malum. Quod autem solum denominatur malum, quia est disconueniens alteri, cum in se sit bonum, non est simpliciter malum, sed tantum secundum quid, & quasi per accidens. Rationes vero, & difficultates in contrarium obiectæ, procedunt de posteriori malo seu disconuenienti: sic enim dolor in se quoddam bonum est, est autem animalis disconueniens, & similiter calor est in se bonus simpliciter, licet sit disconueniens aquæ, & in ceteris malis naturalibus, seu disconuenientibus naturæ, idem reperitur: & eadem ratio est de malo morali: nam voluntas mentiendi, ut in se est quoddam ens, aliquid bonum est, est autem disconueniens homini ratione vrenti, & ideo est mala moraliter.

Hæc quidē distinctio optima est, & quæ in priori eius

cuius membro dicuntur, simpliciter probanda sunt, non vero quæ in posteriori. Quod, ut declarem, infero primo nullam substantiam posse proprie ac formaliter denominari malam positivæ, sed privative tantum: quia substantia non est proprie ac formaliter mala alteri: in se autem solum potest denominari mala ratione alicuius privationis, ergo. Maior patet, quia substantia est perse, & non est ens alterius. Dices hoc esse verum de substantia integra & completa: respondetur etiam materiam & formam, hoc ipso, quod una ad alteram ordinatur, non esse malum eius, sed bonum, nam, & materia conveniens est formæ cui deferuit, & quælibet forma est conveniens materię, quamvis sit disconueniens oppositæ formæ, vel eius composito: partes item integrales ex se etiam conveniunt sunt composito, & reliquis partibus, quomodo autem ob proportionem possit interdu aliquam pars esse disconueniens, infra dicemus. Dixi autem, *proprie ac formaliter*, quia per denominationem extrinsecam potest substantia denominari mala, quia efficit formam disconuenientem alicui, quomodo etiam Deus, quatenus est auctor mali peccati, in eo genere potest denominari, vel potius apprehendi, & existimari malus, id est, disconueniens: sub qua ratione potest etiam odio haberi à voluntate inordinata: hæc tamen non est vera malitia, sed denominatio sumpta ab externa malitia, seu disconuenientia existente in alia re.

XI. Secundo infero ex concessis in illo priori membro, omne accidens, ratione suæ perfectionis positivæ, non solum in se quoddam bonum esse, fed etiam esse bonum, & conveniens alicui subiecto. Probat, quia nullum est accidens, cui non sit connaturale esse in aliquo subiecto, cum quo vel naturalem connexionem habeat, vel saltem ad illud ordinetur, ut perfectio eius: erit ergo bonum aliquod respectu talis subiecti: ergo nulla est res positivæ, quæ ratione sui sit mala vel disconueniens omnibus.

XII. Atque hinc videtur tertio concludi, nulli etiam subiecto posse esse malam rem aliquam ratione positivæ præcisè sumpti. Quod potest probari ex doctrina data in priori membro distinctionis positivæ. Quia aliqui necesse est dari aliquod ens in se malum ratione alicuius positivæ formæ: nam si forma positivæ ut sic, est mala alicui subiecto: ergo compositum ex tali subiecto & tali forma, erit quoddam malum ens, cum sit compactum ex entibus disconuenientibus, seu non recte coherentibus inter se: ergo, vel fatendum est, ens aliquod esse in se malum ratione positivæ formæ, vel negandum, positivam formam, ut sic, & ex vi præcisæ perfectionis suæ esse malum. Item subiectum tali forma affectum est malum, seu male dispositum: ergo, & malitia absolute loquendo est aliqua forma positivæ, & aliqua res est in se mala, non quia privata est aliqua perfectione, sed potius quia affecta est aliqua re positivæ. Patet consequentia, quia malitia nihil aliud esse videtur, quam id, quo male afficitur aliquod subiectum: unde, sicut D. Thom. 1. part. quæst. 5. artic. 5. ad secundum, & 1. 2. q. 1. artic. 4. ad primum, & 3. part. quæstio 11. artic. 5. ad tertium dicit, habitus virtutum non tam esse bona quædam, quam bonitates quasdam, quibus bene afficitur voluntas, quæ illis affecta dicitur in se bona: ita forma illa, quæ ratione sui positivæ male afficit aliquod subiectum, dici posset malitia quædam, & subiectum illa affectum, seu compositum ex illa resultans dicendum esset ens quoddam in se malum ex vi suæ positivæ affectionis, seu compositionis. Præterea est optima ratio, quia forma, quæ in se bona est, & perfectionem dicit, non potest esse mala alicui, ratione suæ bonitatis præcisè sumptæ: ergo, ut censetur mala & disconueniens alicui, oportet aliquid aliud intervenire, quod non potest esse, nisi privatio aliqua: nam, si sit aliquid positivum, illud etiam dicit bonitatem & perfectionem: unde de illo redibit idem

argumentum: ergo oportet, ut omnis malitia privatione aliqua compleatur.

Quod tandem declaratur ratione, & exemplis sumptis ex Dionysio, & alijs Patribus, nam in eo, quod dicitur malum alteri, considerare possumus, aut illud ens, quod alteri dicitur malum, aut illud quod ex utroque resultat, ut verbi gratia, homini malum est habere sex digitos in manu: si ergo consideretur totum illud compositum, id est, manus sex digitis constans, dici potest malum quoddam, tanquam monstrum seu peccatum nature. Ait tamen Dionysius, dicto capite 4. de divinis nominibus constittui privatione, quam ipse vocat ineptam dissimilium compositionem, & defectum proportionis debitæ, & convenientis iuxta naturam institutionem. Sic etiam August. lib. de natura bon. capit. 3. & 4. ait, malum nihil aliud esse, quam corruptionem modis, vel speciei, vel ordinis naturalis. Quod explicans Divus Thomas 1. part. quæst. 5. artic. 5. ad quartum ait, modum, speciem, & ordinem, quatenus talia sunt, bona esse, vocari autem mala, quatenus, vel minora sunt, quam esse debuerunt, vel quia non his rebus accommodantur, quibus accommodanda sunt, vel quia sunt aliena & incongrua. Sic igitur monstrum illud appellatur malum, in quantum caret debita specie & convenienti partium proportionem, atq; ita non ex vi positivæ perfectionis malum est. Idemq; reperitur in quolibet ente composito ex partibus, quæ inter se non bene conveniunt, quod in univarium potest monstruosum appellari.

Atque hinc ulterius sit, si consideremus eam partem talis compositi, quæ dicitur alteri disconueniens seu mala, ut est sextus digitus respectu manus humanæ, vel calor respectu aquæ, non habere rationem mali, nisi ratione alicuius privationis adiunctæ. Nam in primis, ipsamet disconuenientia ad privationem pertinet, sicut in univarium contrarietas, repugnantia, dissimilitudo, & distinctio in suo intrinseco conceptu negationem includunt. Contrarietas enim includit impossibilitatem oppositarum formarum in eodem subiecto, impossibilitas autem negationem includit: sic ergo disconuenientia dicit improportionem, seu ineptitudinem ad convenientem unionem seu compositionem. Deinde in eo subiecto, cui aia res seu forma mala dicitur, connotatur carentia naturalis propensionis, seu connexionis cum tali re. Ac denique in ipsamet re, quæ alteri mala dicitur, denotatur carentia perfectionis tali subiecto convenientis, quæ, licet respectu ipsius formæ absolute considerata videatur esse negatio quædam, tamen respectu subiecti habet rationem privationis, quia est carentia perfectionis illi debitæ. Et respectu formæ dici potest privatio non simpliciter, sed ex hypothesi, seu in ordine ad talem effectum, quia licet absolute non debeat tali formæ talis perfectio, tamen ut posset convenienter informare tale subiectum, indigeret illa.

Et hoc modo in moralibus, actus intemperantiæ dicitur malus homini, quatenus caret rectitudine temperantiæ: & in naturalibus calor est malus aquæ, quatenus caret perfectione frigoris: & sic in univarium dixit D. Thom. 1. part. quæst. 5. artic. 3. ad secundum, nullum ens dici malum, in quantum est ens, sed in quantum caret quodam esse, & idem sentit quæstione 3. de potent. art. 6. ad duodecimum, & clare ac optime id explicat quæst. 1. de malo, art. 1. ad primum dicens, dupliciter dici aliquod malum scilicet simpliciter, & secundum quid. Simpliciter (inquit) malum est, quod est secundum se malum, hoc autem est, quod privatur aliquo particulari bono, quod est ex debito suæ perfectionis, sicut aegritudo est malum animalis: sed secundum quid dicitur esse malum, quod non est malum secundum se, sed alicuius, quia non privatur aliquo bono, quod sit de debito suæ perfectionis, sed quod est de debito perfectionis alterius rei, sicut in calore est privatio perfectionis debitæ aquæ: & ideo non est malus in se, sed aqua. Sic igitur omne malum

XIII.

XIV.

Res qua alteri mala dicitur, ratione alicuius privationis est.

XV.

privat-

XVI.

privationem includit, sed proportionate, nam quod est in se malum, includit carentiam perfectionis sibi debitæ, quod vero est malum alteri, includit carentiam perfectionis debitæ illi cui est malum.

Quamvis ergo distinctio data de duplici malo, scilicet, quod in se malum est, vel quod est malum alteri, bona sit, de neutro tamen malo concedendum est, in sola entitate positiva consistere, sed privationem includere. Solum potest constitui differentia, quia, quando res in se mala dicitur, non interuenit, nisi res, quæ denominatur mala, & privatio à qua sic denominatur, quæ sola habet rationem mali formaliter, seu potius malitiæ: at vero, quando res dicitur mala alteri, interuenit positiva entitas, seu forma, quæ, ut substat alicui privationi, dicitur mala alteri rei seu subiecto. Vnde, non sola privatio, sed ipsa etiã forma, ut illi substat, habet rationem mali formaliter respectu alterius subiecti, quia reuera est forma male afficiens ipsum, nihilominus tamen in ipsamet forma, quatenus est mala alteri, id quod est positivum, est quasi materiale, privatio vero est quasi formale, constituens rationem mali respectu alterius, nã quod respectu vnius est forma, potest respectu alterius comparari, ut subiectum seu materia: atque ita fit, ut in vniuersum formale constitutum mali in privatione consistat, ut sancti Patres docuerunt.

Satis fit difficultatibus superius positis.

XVII.

Ad primam ergo difficultatem, & primum eius membrum de malo culpe, responderetur, malum culpe proprie esse malum hominis, ut rationalis est & libero arbitrio utitur: & ideo non semper dici de sola privatione, sed etiam de actu positivo, non tamen ratione solius positivi, sed quatenus debita rectitudine caret. Hoc ergo malum ratione actus, quæ includit, potest contrarie opponi actui bono seu virtutis: & idem proportionaliter est de habitibus. Et eodem modo ipsemet actus dicitur contrarius rationi, quia caret debita rectitudine, vnde non tantum est malus, quia excludit à subiecto contrarium actum, vel habitum bonum (quod in argumentis supponi videtur) sed, quia ipsemet est disconueniens rationi naturæ: est autem disconueniens nō ob positivam entitatem præcisam, sed ut substantem carentiæ: rectitudinis debitæ, ut dictum est. Et ita potest in huiusmodi malo esse diuersitas specifica, etiãsi fortasse non excludat à subiecto formam, seu virtutem specie diuersam: quia hæc malitia, ut dixi, non consistit in privatione formæ contrariæ, quæ causatur in subiecto, sed in privatione debitæ rectitudinis, quæ in ipsomet actu intelligitur, quæ pro actu diuersitate diuersa esse potest.

XVIII.

Ad alterum membrum de malo poenæ dicendum similiter est, dolorem non esse in se malum, habet enim perfectionem suam, & quidquid in latitudine talis perfectionis sibi debitum est: est ergo dolor quid malum tanquam disconueniens homini, vel animali. Vnde concedendum est, non tantum esse malum causaliter, id est, quia excludit delectationem oppositam, sed etiam, quia ipsemet est disconueniens, & disproportionatus animali, quod recte argumentum ibi factum probat. Non tamen est disconueniens ratione solius positivæ entitatis præcisè sumptæ, sed quia secundum illam includit carentiam alicuius perfectionis necessariæ, ut posset esse forma conueniens, & proportionata homini. Et eodem modo respondendum est ad alia exempla, quæ in illa difficultate proponuntur.

XIX.

Eadem res ut possumus, bona, ut privationem includit, mala esse potest.

Ad secundam difficultatem responderetur, concedendo, non repugnare, eandem rem esse bonam & malam diuersis rationibus: negamus tamen vtramque esse posse omnino positivam, quia non potest res sub ea ratione esse mala, sub qua est bona: sub omni autem ratione positiva præcisè considerata, bo-

na est, ut ostendimus: & ideo sub qua ratione est mala, non est mere positiva. Itaque, si sit sermo de re in se bona, vel mala, potest quidem eadē res esse in se bona essentialiter, mala autem integraliter seu accidentaliter illud tamen ei conuenit, quatenus habet perfectionem essentialē tali naturæ debitam: hoc vero quatenus caret debita integritate, vel perfectione accidentalē. Si vero sit sermo de re bona in se & mala alteri, illud prius habet ratione propriæ naturæ & perfectionis positivæ, hoc vero posterius habet solū ratione alicuius disproportionis, vel disconuenientię, quam habet cum alia re acty, adeo ratione alicuius privationis adiunctæ: & idē fere est seruata proportionē, quando eadē res vni est bona, & alteri mala. Quod vero in se sit omnino mala, & alicui bona, contingere non potest, tum quia nulla res est in se omnino mala, tum quia supra ostendimus, nihil posse esse alteri bonum, proprie loquendo, quod in se bonum sit.

Bonum malo qualiter opponatur.

Atque ex his facile constat, quomodo bonum & malum opponantur, hoc enim etiam in difficultatibus positis patebat. Possunt igitur bonum & malum, vel formaliter comparari secundum bonitatem & malitiam, vel tatum materialiter, quoad res ipsas, quæ bonæ & malæ denominantur. Deinde ut bonum & malum sint opposita, debent respectu eiusdem comparari, prout ratio oppositorum requirit: vnde paulo ante dicebamus, eandem rem respectu diuersorum posse esse bonam & malam, in qua neq̃ est materialis oppositio, cum res sit eadem, nec proprie formalis: nam licet illæ rationes boni & mali sint diuersæ, non tamen oppositæ sed disparatę, sicut esse simile vni, & dissimile alteri. Atque de bono & malo sic consideratis verum habet, quod Augustinus dixit in Enchir. capit. 14. in bono & malo deicere regulam Dialecticam, quod contraria eidem inesse non possunt, quia eadem res potest esse bona, & mala, cum tamen bonum & malum contraria sint seu opposita. Loquitur enim de bono & malo secundum communes rationes, secundum quas non habent perfectam & completam oppositionem, nisi in particulari, & cum omnibus conditionibus requisitis sumantur.

Proprie igitur comparando bonum & malum respectu eiusdem, in suis formalibus rationibus opponuntur privatiue, nam bonum idem est quod perfectum, quantum ad id, in quo bonum est, malum autem est, quod debita perfectione caret, & alicui bonum est, quod est illi conueniens, malum vero quod disconueniens est. Vnde fit, ut proprietates habeant oppositas, nam bonum ex se est appetibile, illud enim est, quod omnia appetunt: & ideo finis causalitatem habet, vel saltem medij, malum autem ex se appetibile non est, sed potius à se auertit appetitum. Vnde per se, & ut tale est, nec finis, nec medij rationem habere potest, sed solum ut quandam rationem boni induit, v.g. quatenus ad vitandum maius malum, vtile censeri potest. At vero, si comparentur res, quæ bonæ, & quæ malæ denominantur, sic non opponuntur propriæ quatenus in se bonæ vel malæ dicuntur, sed quatenus respectu alterius vna est conueniens, disconueniens altera: sic enim mutuo se excludunt, non vero prout in se bonæ vel malæ sunt. Atq̃ hoc modo possunt in se habere oppositionem contrariam, tam in moralibus, quam naturalibus, ut supra dictum est.

Atque ita locutus est Aristot. capit. de opposit. de bono & malo, non ratione malitiæ præcisè, sed ratione actus vel qualitatē, quæ mala alteri denominatur, sicut verum & falsum possunt dici contrariè opponi ratione assensuum, seu iudiciorum. Sic etiam Dionys. capit. 4. de diuin. nomin. ait, malum non pugnare contra bonum, nisi ratione alicuius boni, nam secundum se est im-

est impotens. Et D. Thom. 3. contra gent. cap. 9. Malum non repugnat bono positum, nisi ratione alicuius bonitatis. Eodem quæst. 1. de malo, artic. 1. 2. 3. & 4. & quæst. 3. de potent. artic. 6. ad 11. & 2. d. 40. unde non semper est necessaria talis oppositio, sed interdum privatiua sufficit, si id quod malum denominatur, non sit ens positum, sed privatum: quomodo cæcitas, vel ægritudo est quoddam malum: interdum vero sufficit alia repugnantia inter formas positivas, quamvis non sit proprie contrarietas, sic enim error & scientia opponuntur ut bonum & malum homini, quamvis non sint proprie contraria.

SECTIO II.

Quotuplex sit malum.

Ac quæstio facile ex dictis definitur, est namque de malo formaliter ut malum est: nam materialis diuisio ex parte rerum non cadit sub scientiam. Sic igitur diuiditur malum in illud, quod in se malum est, & quod est malum alteri, quæ Diuus Thomas appellauit malum simpliciter, & secundum quid: alij autem vocant malum absolute vel respectiue, quorum rationes satis sunt ex dictis expostæ.

Rursus, quod est malum alteri, diuidi potest in illud quod est disconueniens alteri, quatenus res naturalis est, & illud quod est disconueniens alteri quatenus ens vel agens liberum est: & hoc modo diuiditur malum in naturale & morale. Naturale malum est omnis priuatio naturalis boni naturæ debiti, seu omne id, quod naturæ suæ est disconueniens alteri naturæ. Malum vero morale est disconueniens naturæ liberæ, quatenus libera est. Unde naturale malum inuenitur in omnibus rebus ratione carentibus, & sepe etiam extendit ad res intellectuales, quatenus propriam naturam habent, & naturalem aliquam perfectionem requirunt, quæ priuari possunt, sine suo consensu vel cooperatione libera: morale autem malum solum in naturâ liberâ reperitur, ut libera est, quia, ut in superioribus diximus, mores proprie consistunt in liberis actionibus. Unde, licet morale malum sit disconueniens naturæ rationali, ut rationalis est, & in hoc possit conuenire cum aliquo naturali malo, est tamen disconueniens tali naturæ, prout habet peculiarem operandi modum, scilicet cum libertate, & in hoc differt a naturali modo.

Culpa & poenæ mala quid sint.

A tque hinc ulterius orta videtur alia celebris diuisio mali in malum culpæ & poenæ, quam tradidit Diuus Thomas, prima parte, quæstio. 48. articulo 5. & 6. ubi differentiam inter illa membra constituit, quod malum culpæ dicit defectum in actione seu actu secundo: malum autem poenæ dicit defectum in aliqua forma, vel integritate rei, quæ ad actum primum pertineat. Quæ expostio habet difficultatem, quia neque omnis defectus actionis pertinet ad malum culpæ, ut constat de errore, vel de actione male scribendi aut pingendi, neque econuerso omnis culpa est in actu secundo, nam peccatum originale vel habituale est malum culpæ, & non est in actione, & similiter non omnis defectus in actu primo est poena, nam cæcitas, verbi gratia, interdum non est poena, sed malum mere naturale: neque etiam omnis poena est in defectu actus primi, nam error etiam est malum poenæ, imo ipsa culpa potest esse poena prioris culpæ, ut docet idem Diuus Thomas, 1.2. quæst. 87. art. 2. ex illo ad Rom. 1. Propter quod tradidit eos Deus in desideria cordis eorum.

Sed, quia hæc diuisio magis pertinet ad Theologos, & Philosophos morales, dicendum est breuiter, Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

diuisionem hanc proprie dari de malo creaturæ rationalis, quatenus libera est, seu libertatem suam exercet, nam in alijs rebus vel actionibus, nec culpa proprie esse potest, cum culpa significet moralem actum, & consequenter neque etiam potest esse poena, quia hæc dicit respectum ad culpam, propter quam infligitur, ut recte dixit August. 1. Retract. capite 9. Cum ergo dicitur, malum culpæ consistere in defectu actionis, intelligendum est de actione liberâ, quatenus libera est: siue hic defectus sit carentia liberæ actionis, debita secundum legem, seu rectam rationem, siue sit carentia honestatis vel rectitudinis tali actioni debita, id est, siue sit omnisio actionis debita, siue sit actio carens rectitudine debita. Nam actualis usus libertatis solum est in actione vel carentia actionis voluntaria: & ideo hoc malum culpæ per se primo est in huiusmodi actione, quia est malum creaturæ rationalis ut liberæ, id est, ut videntis libertate sua. Neque obstat, quod de culpa originali vel habituali obiciebatur, quia hæc non habent rationem culpæ, nisi per ordinem ad actuale culpam, per quam sunt voluntaria. Unde quasi medietate tantum participant rationem mali culpæ, quatenus in eis moraliter permanere censetur defectus liberæ actionis, atque ita sit, ut malum culpæ, quod per se primo & immediate tale est, in defectu actus secundi humani seu liberi ut sic consistat. Malum autem poenæ dicitur esse in defectu actus primi, non quia in actionibus, etiam reperiri non possit, sed quia in qualibet carentia perfectionis debita, etiam per modum actus primi, sufficenter saluari potest, vel certe quia, sicut malum culpæ radicaliter & primario est in actione, ita malum poenæ radicaliter ac primario est in actu primo. Nam, licet contingat, actionem naturalem, id est, non liberam, esse defectuosam, tamen ille defectus semper provenit ex priori aliqua imperfectioe & defectu in actu primo, seu in causa proxima. Quod si defectus actionis non sit naturalis, sed voluntarius, iam vel pertinebit ad malum culpæ, vel nullam habebit rationem mali, quia non erit defectus perfectionis debita. Quamvis autem vnum peccatum dicatur esse poena alterius, non tamen secundum id, quod est formaliter culpa in ipso, sed secundum aliquam aliam rationem, & ita etiam illa poena est primario in re aliqua, quæ se habet ad modum actus primi respectu culpæ, qualis est denegatio alicuius auxilij, vel permissio occasionis cadendi, quæ dici possunt ad actum primum pertinere, quatenus ablatio impedimenti supponitur ad actionem, & est conditio in actu primo requisita.

Sic igitur breuiter ac perspicue dicere possumus, malum culpæ esse inordinationem in actione vel omissionem libera, seu carentiam perfectionis debita secundum liberam actionem, malum autem poenæ esse quamlibet aliam carentiam boni debiti contractam seu inflictam ob culpam. Quo fit, ut hæc diuisio comprehendat omnia mala rationalis naturæ, quia potest facile ad contradictoria membra reuocari, quia omne malum, quod est extra actionem liberam ut sic, pertinebit ad malum poenæ. Et quamquã seclusa diuina providentia, intelligi posset in creatura rationali aliquod naturale malum, quod non esset inflictum propter culpam, quod proinde non esset culpa neque poena, tamen ex diuina providentia credimus, nullum defectum perfectionis debita esse in creatura rationali, qui non sit culpa, vel ex culpa originem traxerit, & ideo August. in imperf. Genes. ad litteram, c. 1. omne malum dicit esse aut peccatum aut poenam peccati. Quod potius non solum malum quod in ipso homine formaliter est, sed etiam quod est in rebus irrationalibus, vel inanimatis, si in aliquod nocumtum ipsius hominis cedat, ad malum poenæ spectat, non respectu inferiorum rerum, sed ipsius hominis, propter cuius culpam infligitur vel permittitur.

Atque hinc etiam constat, quomodo hæc duo mala

V. Culpa & poenæ mala ubi sint.

VI.

V

inter